

Ziek zijn

een pelgrimage

Gea Veldman-Hut

palm|slag

Ontwerp omslag: Vera Post, Groningen
Ontwerp binnenwerk: Palmslag, Groningen
Foto auteur: Lodewijk ten Have
Foto omslag: Sonja Rieskes-Douwsma

© 2022 Uitgeverij Palmslag | Gea Veldman-Hut

www.palmslag.nl
info@palmslag.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit boek mag worden veeleelvou-
digd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, internet, fotokopie,
microfilm of op welke andere (digitale) wijze dan ook, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, internet,
photoprint, microfilm or any other (digital) means without written
permission from the publisher.

ISBN 978 94 932 4548 8
NUR 402

Voor Rik en Daniël

Deel 1
DIAGNOSE

Donderdag, 10 maart 2011

Ik nader Hoogkerk. De auto's voor mij beginnen langzamer te rijden. Ik pas mijn snelheid aan, en in file rijden we richting het Julianaplein. Ik ga op de linkerbaan rijden; een vrachtwagen voor mij geeft aan dat hij ook naar links wil. Het haalt me uit de gedachten waar ik in verzonken was. Als de vrachtwagen voor mij rijdt, zie ik wat er aan de hand is: er staat een auto met pech op de rechterbaan. Och... wat vervelend, denk ik, midden op de snelweg. Als ik langs de auto rij, zie ik een jonge vrouw achter het stuur zitten. Ik zie haar praten door haar mobiele telefoon. Ik zou het vreselijk vinden om met autopech midden op de snelweg te staan. En dan ook nog in een file. Al die auto's die dan om je heen rijden. Ik leef met haar mee, en ik vraag me af hoe zij zich deze dag zal herinneren. En ik? Ik ben op weg naar het ziekenhuis.

Al een paar maanden zit er iets hards in mijn rechterborst. Het was er ineens. Ik weet nog dat ik het voelde tijdens het douchen na het sporten. Ik schrok toen wel even. Wat is dit?

Op dat moment bleef het erbij en schonk ik er geen aandacht meer aan. Toen het er een paar weken later nog zat, ben ik gaan voelen of het een knobbeltje was. Nee, het was geen knobbeltje, het was groter, een soort schijf. Zal misschien wel weer weggaan, heb ik toen nog gedacht. Maar het ging niet weg.

Zondagavond stond ik onder de douche en ik zag dat de rechterkant van mijn rechterborst blauw van kleur was en dat er een deukje zat. Dit is niet goed, dacht ik. Moet ik nu de

huisarts bellen? Zal die harde plek in mijn borst eruit gehaald kunnen worden? Of is dit normaal?

Ik had Alfred, mijn man, nog niet verteld wat ik had geconstateerd in mijn borst en ik riep hem. Hij kwam naar me toe en ik liet hem mijn borst zien en voelen. Hij keek mij bezorgd aan en vroeg mij met klem om de volgende dag de huisarts te bellen.

Maandagmorgen belde ik de huisarts voor een afspraak. Om half drie zat ik in de wachtkamer, niet wetende wat er met mij zou gebeuren. Al snel werd ik opgeroepen en ik vertelde de huisarts wat ik al een hele tijd voelde in mijn rechterborst. In het onderzoekskamertje heeft hij de borst bekeken en bevoeld, ook voelde hij onder mijn rechteroksels. Pas toen ik mij weer mocht aankleden sprak de huisarts. Hij zei dat hij mij zou doorverwijzen naar het ziekenhuis voor een mammografie en een echo.

Hij zei met nadruk nog eens: ‘Ook een echo, mevrouw.’

Verder vertelde hij niet wat hij dacht dat het zou kunnen zijn. Ik was allang gerustgesteld. In het ziekenhuis zouden we op de foto's kunnen zien wat er in mijn borst zat. En misschien viel het allemaal wel mee.

Bij de doktersassistente kon ik een afspraak maken met het ziekenhuis. Ik had keuze uit drie ziekenhuizen: Martini Ziekenhuis of UMCG in Groningen of Nij Smellinghe in Drachten. Het Martini Ziekenhuis viel af, omdat ik daar nog niet eerder was geweest. Mijn voorkeur lag bij het UMCG, omdat daar mijn gegevens bekend waren. Maar Drachten was ook aantrekkelijk in verband met de reistijd en het makkelijker parkeren.

Ik zei tegen de doktersassistente: ‘Als de afspraak op dinsdag, woensdag of donderdag kan, ga ik voor het UMCG.’ Ze belde meteen naar het UMCG. Ik kon kiezen uit woensdagmorgen om acht uur of op donderdagmorgen om kwart over acht. Ik had niet gedacht dat ik er al zo snel heen kon en moest

even nadenken welke ochtend het beste uitkwam met thuis. Elke woensdagmorgen breng ik de jongens met de auto naar school, dan kan ik om acht uur niet in het ziekenhuis zijn. Op de donderdag ga ik met de bus naar mijn werk in Groningen, maar dan zou ik voor deze keer de auto moeten regelen.

Ik zei tegen haar: ‘Doe maar donderdag.’

De afspraak was gemaakt.

Even voor acht uur rij ik de parkeergarage van het UMCG binnen. Ik rij één verdieping naar beneden en parkeer de auto.

Ik loop de trap op. Boven aangekomen loop ik naar de afdeling Radiologie. Het is nog rustig in het ziekenhuis. Ik heb het gevoel dat iedereen er nu pas ontwaakt. Bij de balie meld ik me. Ik moet even wachten en neem plaats op een stoel. Er zitten nog enkele mensen en ik groet ze.

Om kwart over acht hoor ik een vrouw mijn naam roepen. Ik sta op en loop naar haar toe. We geven elkaar een hand.

‘Heeft u een goede reis gehad?’ vraagt ze.

‘Ja, ik heb een goede reis gehad,’ antwoord ik. ‘Ik stond even in een file bij het Julianaplein, er was iemand met autopech.’

We lopen een gang in. Ze wijst me een deur aan. Daar mag ik in en mij ontdoen van mijn bovenkleding. Ze zal me over een paar minuten ophalen. Ik stap het hokje in en doe de deur op slot. Aan de andere kant is ook een deur. Daar zal ik straks wel in de ruimte komen waar de foto’s worden gemaakt, denk ik. Ik ontdoe mij van mijn bovenkleding en wacht.

Een klop op de deur, de laborante doet de deur open. Ik stap een ruime ruimte in en zie een groot apparaat tegen de muur staan. De laborante wijst me aan waar ik staan moet.

‘Gaat het?’ vraagt ze op een geruststellende toon.

‘Ik voel me wat onwennig,’ zeg ik.

‘Ik ga van uw borst een foto maken. Er komt een plaat op uw borst en dat kan pijnlijk aanvoelen,’ zegt ze.

Ze staat bij mijn linkerborst en wil die pakken.

‘Het gaat om mijn rechterborst,’ zeg ik gehaast, ‘daar zit de harde plek, die ik er graag uit wil hebben.’

‘We maken van beide borsten een foto,’ zegt ze.

Ze pakt mijn linkerborst en legt hem op een plaat. Dan komt er een plaat bovenop en die drukt mijn borst wat platter. Ik voel een pijnlijke scheut. De laborante verlaat de ruimte waar ik sta en het apparaat maakt een foto. Het duurt maar enkele seconden. Oké, dat was één borst, denk ik, nu de andere borst, de borst waar het om gaat. De laborante komt weer in de ruimte en zegt dat er ook een foto van de zijkant gemaakt moet worden van de linkerborst. Ze verzet de borst wat en de plaat komt weer naar beneden en drukt mijn borst plat. Om de pijn te verdragen doe ik mijn kiezen op elkaar. Dat helpt. Als de foto is gemaakt van de linkerborst, is de rechter aan de beurt.

Daar kom ik voor, denk ik. Van de rechterborst worden ook twee foto’s gemaakt. Ik ben opgelucht dat dit voorbij is.

Ik mag mijn kleren weer aandoen en even wachten op de gang tot ik word opgeroepen voor de echo. Ik neem plaats op een stoel die daar staat. Ik zit helemaal alleen. Links van mij zie ik in de verte mensen lopen. Ze lopen naar de balie om zich te melden. Rechts van mij kijk ik een lege gang in. Een gang met deuren aan de linkerkant en aan de rechterkant ramen van plafond tot vloer. Ik denk aan Alfred, die de jongens naar school brengt in de truck van mijn schoonvader. Het is bijna half negen. Rond deze tijd zou ik anders met de bus op het station in Groningen aankomen en het laatste stuk van ongeveer tien minuten naar het werk wandelen. Dat is nu niet zo, ik zit hier in het ziekenhuis te wachten totdat de laborante me roept voor de echo. Welke deur zal straks opengaan? Ik kijk naar de deuren die verschillend van grootte zijn. Een andere laborante en een man komen aanlopen. Ik kijk naar hen. De laborante wijst de man de deur aan waar hij zich kan ontdoen van zijn bovenkleding en waar zij straks hem aan de andere

kant weer zal ontmoeten. De man stapt het hokje binnen en de laborante loopt weer terug en ik zie haar door een andere deur gaan. Het is weer stil op de gang. Ik zoek een klok, hoe laat is het? Hoelang zit ik hier al te wachten? Ik kan geen klok vinden. Wat zou ze aan het doen zijn? Ik ben de enige. Moet ze nog van alles voorbereiden? Of zal er een ander persoon komen om de echo te doen? Ik word onrustig. Ik sta op en ga weer zitten. Geduldig, wees geduldig, denk ik.

Eindelijk gaat er een deur open en zie ik de laborante in een andere deuropening staan. Ik loop naar haar toe. Ze kijkt me aan en zegt dat ze naar aanleiding van de foto's twee artsen heeft gebeld. Zij hebben naar de foto's gekeken en willen mij spreken, vertelt ze, en er zal ook een punctie worden genomen.

Ik kijk haar vragend aan en zeg: 'O, punctie? Wat dan?'

'Het ziet er niet zo goed uit,' zegt ze zacht.

Ik weet niet wat ik denken moet, maar ik weet nu wel dat ik bij de les moet blijven. In het kleedhokje ontdoe ik mij weer van mijn bovenkleding en ik loop een wat donkere ruimte in. Ik ga liggen op een smalle behandeltafel. Op mijn buik legt de laborante een handdoek. Er komt een verpleger de ruimte binnen lopen. We groeten elkaar. De verpleger stelt zich voor. Hij is *nurse practitioner* van de afdeling Chirurgie.

'Bent u alleen?' vraagt hij.

'Ja,' zeg ik, 'ik ben alleen. Ik had niet gedacht dat ik al een uitslag zou krijgen van de foto's.'

'We hebben uw foto's bekeken en wat we gezien hebben, ziet er niet goed uit.'

'Niet goed?' vraag ik hem.

'Het ziet er ernstig uit,' legt de verpleger uit.

Ernstig? Wat is ernstig, gaat er door mij heen. Ik kijk de verpleger vragend aan. De verpleger pakt een krukje en gaat naast me zitten.

Op een kalme toon zegt hij: 'U hebt borstkanker.'

Hij kijkt mij aan en wacht op mijn reactie.

Borstkanker? denk ik snel. Is die harde schijf in mijn rechterborst een tumor? Hoe kan dat? Ik leef toch gezond? Heb ik kanker? Tja... waarom zou ik geen kanker kunnen krijgen?

‘Is die harde plek een tumor?’ vraag ik hem.

‘Ja, u hebt een grote tumor in uw borst en het ziet er ernstig uit,’ antwoordt hij. ‘Schrikt u daarvan?’

Ik kijk hem aan en zeg: ‘Van het woord kanker schrik ik niet, maar ik kan me bijna niet voorstellen dat die harde schijf een tumor is.’

Terwijl ik dit zeg, voel ik dat ik begin te trillen en denk: rustig blijven, nu opletten wat hij allemaal gaat zeggen. Dan vertelt de verpleger mij dat borstkanker een van de beste kankersoorten is omdat het goed te behandelen is. Als ik dat hoor, luister ik met alle aandacht naar wat hij mij vertelt.

‘We gaan straks een echo maken, maar we nemen ook een punctie af. Met een punctie halen we celweefsel uit de borst dat door de patholoog wordt onderzocht. Aan de hand van alle gegevens kunnen we dan pas zien wat de uitslag is en een advies geven voor wat de behandeling zal zijn,’ legt hij uit, ‘maar u moet er rekening mee houden dat er een borstamputatie kan plaatsvinden. Volgende week komt u bij ons op de poli en zullen we alles bespreken.’

Ik ben oprecht blij met deze verpleger. Hij vertelt mij wat er aan de hand is, ik voel me gerust en heb alle woorden heel goed begrepen. Ik heb kanker. Nooit gedacht dat die harde plek in mijn borst een tumor zou kunnen zijn.

‘We willen van de rechterborst nog een keer een foto maken,’ vertelt de nurse practitioner verder, ‘daarna zal de radioloog een echo maken en een punctie nemen.’

De laborante die op de achtergrond aanwezig is, komt naar me toe. Ik stap van de behandeltafel en loop met haar mee naar de ruimte ernaast. Ik sta weer voor het röntgenapparaat. Ineens voel ik tranen in mijn ogen... dat wil ik niet, nu nog niet huilen. Als de foto is gemaakt, begin ik toch te huilen.

De laborante komt naast me staan en stelt me gerust met haar kalme stem. De tranen zakken weg en ik kan weer wat dieper ademhalen. We lopen naar de ruimte waar we vandaan kwamen en ik ga weer op de behandeltafel liggen. Met een snelle pas komt de radioloog binnenlopen.

Hij stelt zich voor en zegt: ‘Bent u alleen, mevrouw Veldman?’
‘Ja, ik ben alleen,’ antwoord ik hem.

‘Wilt u er wel voor zorgen dat u met iemand praat vandaag, want wat we op de foto’s hebben gezien ziet er niet goed uit.’

‘Ja hoor,’ zeg ik glimlachend en ik denk aan Alfred, aan wie ik het zo snel mogelijk wil vertellen.

De radioloog is bezorgd en zegt weer: ‘Bent u alleen, mevrouw Veldman? Wilt u er echt voor zorgen dat u met iemand praat vandaag?’

Ik probeer de arts gerust te stellen: ‘Ik voel me goed en ik zal vandaag echt met iemand praten.’

De arts gaat voor een beeldscherm zitten en pakt de taster, doet er wat gel op en glijdt met het apparaat over mijn rechterborst. Van boven naar beneden, van links naar rechts en dat een aantal keer. Ik kan zien wat er op het beeldscherm gebeurt. Op het scherm zie ik een rond iets wat ongeveer tweeënhalve centimeter groot is. Ik schrik. Zou dat de grootte van de tumor zijn? Met de taster gaat hij naar mijn rechteroksel. Ik moet mijn rechterarm omhoog doen.

‘Ik ga nu uw lymfeklieren bekijken, mevrouw,’ zegt hij tegen me.

Hij is lang bezig met het controleren van de lymfeklieren. Ik voel een spanning in mijn lichaam.

‘Zo, mevrouw, nu gaan we de punctie nemen.’

Inmiddels staat er een jonge vrouw van de pathologie naast me en die overhandigt de arts een naald. De arts prikt de fijne naald in mijn borst en zuigt er celmateriaal uit. Het voelt pijnlijk aan. Als hij klaar is, geeft hij het celmateriaal aan haar. Zij zal het laten onderzoeken.

De radioloog kijkt mij aan en zegt: ‘Het ziet er ernstig uit, mevrouw, we zullen u zo snel mogelijk informeren wat de uitslag is en hoe het behandelplan eruit zal zien.’

We nemen afscheid en ik loop met de laborante mee naar het kleedhokje. Ze vertelt me dat de huisarts me eigenlijk naar de mammapoli had moeten verwijzen, dan had ik een dagopname gehad en dezelfde dag de uitslag gehoord. Nu moet ik wachten tot volgende week. Ik neem afscheid van haar en bedank haar voor haar hulp. In het kleedhokje sta ik even stil, betast mijn rechterborst en voel de harde plek.

‘Borstkanker,’ zeg ik zacht.

O, Alfred, gaat er door mij heen. Ik ben ziek, ik heb een kwaadaardige tumor in mijn lichaam. Dit had ik niet verwacht. Hoe zal je hierop reageren? En hoe gaan we hiermee leven? We hebben al heel wat doorstaan met ons tweeën, maar dit zal hard bij je aankomen, dat ik kanker heb.

Ik doe mijn kleren aan en als laatste mijn winterjas. Ik doe de deur van het kleedhokje open en sta weer op de gang. Er zit niemand op een stoel, de gang is leeg, ik sta er alleen. Ik voel me kalm en beheerst en dat wil ik ook. Ik wil niet huilen en angstig zijn. Wat heb ik eraan? Ik ben niet ziek. Ik ben nog steeds de persoon van voor deze uitslag. Gezond en met veel energie in haar lichaam. Wat ga ik nu doen? Het liefst zou ik Alfred willen bellen om hem als eerste te informeren over wat ik net heb gehoord, maar ik heb geen telefoon bij me. We hebben afgesproken dat hij mij op het werk zou bellen rond tien uur. Hij werkt op een varkensboerderij en tussen half tien en tien uur gaan ze in huis koffiedrinken. Ik kan naar huis gaan of toch naar het werk rijden. Ik besluit naar het werk te gaan en dan tot twaalf uur te werken en vanmiddag vrij te nemen.

Ik loop naar de uitgang van de afdeling Radiologie en wandel terug naar de parkeergarage. Terwijl ik loop gaan er veel gedachten door mijn hoofd. Ik heb borstkanker. Ik heb

kanker. En ik voel er helemaal niets van. Ja, alleen die harde plek in mijn borst. Dat die harde plek een tumor is en mij ziek kan maken... Ziek! Hoe kan dat nu? Ik leef gezond, ik rook en drink niet. Ik beweeg genoeg. Hoe komt die tumor überhaupt in mijn borst? Ik heb ineens zoveel vragen. Komt er in de familie kanker voor? Mijn opa heeft slokdarmkanker gehad en is eraan overleden. Mijn schoonvader heeft prostaatkanker gehad en is eraan geholpen met bestralingen. Wat weet ik nu van kanker? Eigenlijk helemaal niets. Wat zal er nu met mij gebeuren? Die tumor moet eruit, dat is wat zeker is. De arts zei dat de borst waarschijnlijk wordt verwijderd, dus amputatie. Wil ik dat? Liever niet, maar heb ik een keus? Ik denk het niet. De borst gaat eraf. En dan? Chemo? Bestralen? Of helemaal geen chemo en bestralingen? Wanneer krijg je dat? Hoe zit dat precies? Ik weet er dus helemaal niets van. Krijg ik straks te horen dat ik uitzaaiingen heb? Dat zal toch wat zijn. Ga ik dood aan kanker!

Ik heb me de laatste tijd wel vaker afgevraagd hoe ik zal sterven. Van ouderdom, door een ongeluk of een ziekte? Zal het kanker worden? Nog maar niet aan denken, ik moet eerst weten hoe ernstig het is: borstamputatie of uitzaaiingen. Borstamputatie vind ik niet ernstig. Maar uitzaaiingen? Ja, dat is wel ernstig. Kan ik straks afscheid nemen van mijn kinderen, Rik en Daniël, hebben zij geen moeder meer... En van Alfred, mijn lieve man. Dat is toch ook wat. Ja... maar dát kan wel gebeuren. En waarom zou het niet in ons gezin kunnen voorkomen en wel in een ander gezin? Niet verder over piekeren, ik voel me gezond, ik heb geen pijn, ik heb genoeg energie, ik kan nu alles nog aan. Ik ga gewoon naar het werk.

O God, wilt u mij alstublieft helpen met wat er komen gaat. Wilt u mij nabij zijn zodat ik dit allemaal kan dragen.

Alert zijn en positief blijven, dat wil ik. Het leven gaat gewoon door, ondanks de mededeling: 'U hebt borstkanker.'

Donderdag, 12 april 2012

Eerste route: Uithuizen – Zeerijp

In de auto praten mijn vriendin en ik bij en we verheugen ons op wat komen gaat. Het is voor ons beiden een spanning wat er gaat gebeuren onderweg. In Uithuizen is het nog even zoeken naar een parkeerplaats. We vinden een plek vlak bij de St. Jacobus de Meerderekerk.

Met de rugzak op de rug lopen we naar de kerk. Daar zal de start zijn van het Jacobspad. De kerk is gesloten. Voor de kerk staat het Jacobsmonument en er is een bankje. We bekijken het monument. Op het monument staat een tekst:

Pelgrim

Je verlangen is groot

Je weg is lang

Je bent gedragen

Je bent geborgen

Vraag

We maken foto's en gaan op het bankje zitten. Ik pak het Jacobspad-wandelboekje erbij en zoek de bladzijde op waar ik de pelgrimszegen heb geplakt. Ik wil het graag voorlezen omdat dit de eerste wandeling is. Als ik eindig met het woord "amen", kijken we elkaar aan. Ik zoek woorden, maar vind ze niet. Het is goed zo, de stilte.

Ik laat de route in het boekje zien aan mijn vriendin. Eerst de kaart van Uithuizen naar Santiago de Compostella, daarna de kaart van het Jacobspad Uithuizen-Hasselt en de route van vandaag: Uithuizen-Zeerijp. We wandelen vandaag tien

kilometer. Mijn vriendin bekijkt de route en ze ziet dat ze op plekken komt waar ze nog niet eerder heeft gewandeld. Ik wijs in het boekje de Jacobsschelp aan, een blauwe schelp op een gele achtergrond. Dat is het symbool dat we onderweg volgen.

Ik wil vertrekken, maar mijn vriendin haalt iets uit haar tas en geeft mij een cadeautje.

‘Ik heb iets voor je gemaakt,’ zegt ze, ‘voor onderweg.’

Ik ben verrast dat ze iets heeft gemaakt voor mij. Ik pak het cadeautje uit en zie twee donkerroze balletjes en twee donkerroze armbandjes. Ze zijn van vilt.

‘Dit zijn knijpballetjes. Bij lange wandelingen kan je opgezette vingers krijgen,’ legt mijn vriendin uit, ‘en dan is een knijpballetje heel prettig. Ik heb er twee gemaakt. Een voor jou en een voor je reisgenoot.’

Een warme gloed gaat door mijn lichaam, ik ben er stil van. Ik knijp in het balletje, laat het in mijn hand over de vingers gaan, een bijzondere parel. Ik doe het armbandje om, het is wat ruim, maar het blijft om de pols zitten. Ik geef mijn vriendin het andere balletje en het armbandje. En ik bedank haar met een zoen.

We staan op en doen de rugzakken op onze rug. Met het Jacobspadboekje in de hand gaan we op weg. Ik begin met mijn pelgrimstocht.

Op de lantaarnpaal die aan de overkant van de weg staat zien we een sticker met de Jacobsschelp die naar links wijst. We lopen door een smal straatje, langs een molen, door de winkelstraat naar de Menkemaborg. Van dit alles zie ik niet zoveel, omdat ik aan het vertellen ben. Mijn vriendin is nieuwsgierig naar mijn kloosterweekend. Ik vertel haar over de schrijfretraite die ik gevolgd heb in het Dominicanenklooster in Huissen, een jaar na mijn borstkankerdiagnose. Ik ben zo intens aan het praten en mijn vriendin is zo onder de indruk van mijn verhaal dat we alleen maar aandacht hebben voor elkaar en niet voor de omgeving. Als we langs de Menkemaborg wande-

len, stelt mijn vriendin voor om een kopje koffie te gaan drinken. Ik heb daar geen behoefte aan, omdat ik denk dat de tien kilometer dan wel een heel lange afstand gaat worden en we zijn net gestart en nu al stoppen voor een kopje koffie, nee liever niet. We lopen langs de Menkemaborg door een laan met bomen. En zo komen we op een asfaltweg en lopen het dorp uit. Ik vertel haar dat ik weer aan het werk ben sinds 6 maart, eerst twee dagen in de week, twee tot drie uur per dag. Dat ik dat eerst wel genoeg vind vanwege de plotselinge moeheid die opdoemt, ik kan dan niet meer nadenken en concentreren. En ik vertel over mijn arm die ineens heel dik werd vorige maand, een oedeemarm, en dat ik daar nu voor wordt behandeld.

We lopen over een fietspad langs een riviertje. Een weids uitzicht hebben we over het landschap. In de verte zien we het torentje van Uithuizermeeden. Een zacht zonnetje probeert door de wolken heen te komen, er is geen wind. Het is aangenaam weer.

Mijn vriendin vertelt over de ziekte van haar man en hoe ze ermee omgaat. Dat het moeilijk is om de relatie goed te houden, dat je er niet aan onderdoor gaat. En zo naast elkaar wandelend komen we in gesprek over het leven, tegenslag en het geloof.

We lopen over een witte brug het riviertje over en volgen een schelpenpad dat later overgaat in een asfaltweg. We naderen het dorp Oldenzijl en zien een grote kerk staan. Het is de Sint Nicolaaskerk. Het lijkt een immens groot gebouw, zo statig. We lopen verder en gaan de Dijkumerweg op.

Ik voel mijn liezen, mijn benen, ze voelen zwaar aan en mijn voeten beginnen zeer te doen. We lopen over een viaduct. Aan de horizon zien we de Eemshaven: twee hoge gebouwen, fabrieken in aanbouw, en we zien heel veel windmolens. De akkers zijn geploegd. Een weidse ruimte zien we om ons heen.

Het is tijd om te pauzeren. Bij een boerderij gaan we zitten

op een plastic zak die we hebben meegenomen, naast een boom, met ons gezicht in de zon die door de wolken probeert te schijnen. We pakken ons brood en drinken, en in alle rust eten en drinken we het op. Het is rustig op de weg. We hebben nog niet veel mensen gezien. Als het eten op is, vraag ik mijn vriendin om haar pen en papier te pakken. We gaan schrijven. Ik ben wat zenuwachtig en gespannen. Hoe zal ze reageren?

‘We zijn nu een paar uur samen onderweg,’ zeg ik, ‘zou je in één woord kunnen noemen hoe je het hebt ervaren? Het mag een woord zijn over hoe je je voelt of wat we hebben gezien of waar we het over hebben gehad. Niet te veel bij nadenken, neem het eerste woord dat in je opkomt.’

Een korte stilte. En dan zegt mijn vriendin: ‘Warmte.’ Ik leg uit wat de bedoeling is. We schrijven elk in ons eigen notitieboekje het woord warmte, op elke regel een letter. En dan gaan we samen de regels vol schrijven: *wandelen, weiland, weidsheid...*

Ik vind het leuk om dit samen te doen. Dit geeft verbinding. Als we alle letters hebben gehad, schrijven we elk tien regels vol zonder erbij na te denken. Opschrijven wat er in je opkomt. Dit vindt mijn vriendin lastig, want ze wil liever nadenken als ze iets opschrijft. Als we klaar zijn, lezen we dat wat we geschreven hebben aan elkaar voor. Ik begin. Net als in het klooster hoor ik mezelf de woorden hardop zeggen, mijn stem trilt af en toe en diep vanbinnen word ik geraakt door wat ik lees. Bij mijn vriendin gaat het net zo, als zij haar tekst voorleest. Het schrijven doet wat met ons en we praten erover. We pakken de ruzzak in en vervolgen onze weg. We komen langs grote boerderijen. Het ziet er opgeruimd en schoon uit. We komen langs een verbouwde oud-Groninger boerderij, “de Diek’n” heet het. Je kunt er eten en drinken. Op een bord staat dat het open is. We luiden de bel en worden verwelkomd door een vrouw. We zijn zeer verrast als we het restaurant binnenlopen. Het ziet er nieuw uit. De vrouw vertelt dat ze nu twee

jaar bestaan. Er is een grote schuur waar verschillende activiteiten worden gehouden. Er is een groepsaccommodatie waar vijftig mensen kunnen slapen. En er is een kleine camping. We zijn verrast en enthousiast. Na een kopje thee of koffie en een stuk appeltaart krijgen we een rondleiding.

Onder de indruk van wat we gezien hebben lopen we verder. Het is nog ongeveer twee kilometer wandelen. Ik voel pijn in mijn benen, mijn voeten en mijn liezen. In de verte zien we de kerktoren van Zeerijp. We wandelen door een mooi stuk landschap, dat maakt de pijn draaglijk. Wat ben ik opgelucht als we in het dorp Zeerijp zijn. Lopend naar de Jacobuskerk waar de route eindigt, ben ik een zeer tevreden mens. De eerste route heb ik volbracht, ik heb tien kilometer gewandeld en dat samen met mijn reisgenoot. Wat was dit leuk om te doen en wat doet het me goed. Ik voel me lichamelijk heel erg moe. Ik ben zo blij met deze moeheid. Eindelijk *fysieke* moeheid.

De kerk is open. Uit de auto pak ik de tas met thermoskan, twee bekers en theezakjes. We stappen de kerk in. Hoge gewelven en stilte. We gaan in een kerkbank zitten en bekijken de kerk. In de kerkbank ligt een bijbel en ik lees psalm 84, een pelgrimspsalme, voor.

Ik schenk thee in en dan stel ik voor om nog even te schrijven als afsluiting. Ik heb mijn bedenkingen of dit wel moet, schrijven als afsluiting, maar toch wil ik het graag en doen we het. Als we klaar zijn, praten we nog even na over het schrijven. Mijn vriendin geeft aan dat ze op deze manier schrijven niet leuk vindt. Onderweg wel, maar als afsluiting niet. Dat ik er rekening mee moet houden dat niet iedereen schrijven leuk vindt. En ze wil me nog een tip geven om niet af te sluiten met een kopje thee, maar de wandeling te beginnen met thee en dan ook mijn verhaal vertellen over het klooster. Dat heeft onderweg namelijk heel veel indruk op haar gemaakt, maar daardoor zag ze niets van de omgeving en dat terwijl je

ook nog moet letten op het verkeer. Ik kijk haar aan en ben blij dat ze dit zegt.

We lopen nog even door de kerk, ik schrijf in het gastenboek. We verlaten de kerk, stappen in de auto en rijden terug naar Uithuizen. Daar nemen we afscheid van elkaar. Ik geef haar als bedankje een cadeautje. Mijn vriendin pakt het uit: een klein hart. Ze is ontroerd. Dan stappen we in onze eigen auto's en rijden naar huis. In de auto ben ik een zeer tevreden mens. Dit is wat ik wil. Wandelen, fysiek moe worden, een reisgenoot die met me meewandelt, een gesprek over het leven en genieten van de natuur. Gewoon onderweg zijn. Ik rij naar huis. Ik ben zo moe; er gaan allerlei gedachten door mijn hoofd, mijn voeten doen zeer, er is moeheid in mijn benen. Ik voel de moeheid van een inspanning. Deze moeheid weer voelen na een jaar ziek zijn, ik ben er gewoon blij mee.

De dagen die volgen denk ik na over de wandeling en ik concludeer dat dit is wat ik wil om te herstellen van de behandeling tegen borstkanker: wandelen en schrijven onderweg. Ik besluit om de komende wandelingen te beginnen met een moment van rust: theedrinken, mijn verhaal vertellen, het geven van het knijpballetje en armbandje, de wandelroute laten zien en een gedicht of tekst voorlezen. En onderweg maar één keer schrijven.